

ג'יינסינג ופוטין. אינטרס משותף > צילום: רויטרס

סיקור ממוקד
אחד מן המאמרים במגזין

אלון לוי ויובל בוסתן

בין מוסקבה לבייג'ינג

עסקת הגז הענקית שנחתמה בין רוסיה לסין מבססת ברית אסטרטגית בין שתי המעצמות, כאלטרנטיבה לאמריקה והמערב. בעוד אובמה מדבר על "קואליציה בינלאומית" נגד רוסיה במזרח אירופה, ממשיכות רוסיה וסין להתעצם על חשבון ארה"ב. את התוצאות רואה העולם באוקראינה ובים סין הדרומי

מולטילטרלית כבר עוברת כשהצליחה למנוע מרוסיה לפלוש... בדרום מזרח אסיה, ברית מולטילטרלית היא שמאפשרת למדינות הקטנות לעמוד על שלהן בסכסוכים טריטוריאליים מול סין.

האמנם? בנושא האוקראיני, אובמה מתהדר בבלימת פלישה רוסית, אלא שזו מעולם לא הוצהרה כמטרה וכלל לא בטוח שתואמת את האינטרסים הרוסיים. יתרה מכך – גם בלי פלישה למזרח אוקראינה, חצי האי קרים נמצא כעת תחת ידי פוטין, שהצליח בפעולותיו לעורר רגשות לאומניים בכיסים פרי-רוסיים נוספים במזרח אירופה – התפתחות שעשויה לערער עוד את היציבות באזור לטובת רוסיה כבר בתקופה הקרובה. אשר למזרח אסיה, עתיד האזור, כפי שכבר הוזכר, אכן נברית מולטילטרלית, אך זו טרם עמדה ולו במבחן אמיתי אחד מול סין – ולכן ההצהרות בשבחה הן מוקדמות.

אפילו בניו-יורק טיימס, אמצעי התקשורת האמריקאי האוהד ביותר את אובמה, לא התלהבו מהנאום. "הוא סיפק מעט מאוד רמזים לאופן שבו הוא מתכוון להנהיג בשנתיים וחצי שנותרו לו, ורבים מפקפקים אם הוא מבין את היתרון שיש לארה"ב אפילו בעולם המשתנה", כתב המגזין.

בשורה התחתונה, החלפת החד-צדדיות של בוש במדיניות שמחפשת תמיכה בינלאומית היתה צעד מתבקש כמעט ב-2008, אלא שמאז התבהרה התמונה. במערב התעוררו מהחלומות על רוסיה של דמיטרי מדבדב כשותפה ל"אתחול מחדש", ומעטים הם אלה שבונים כיום על סין כשותפה למאמץ שכולל התערבות בענייניה של מדינה שלישית כלשהי. לפיכך, ההסכמה של "הקהילה הבינלאומית" שאותה מחפש אובמה היא לא יותר מאשר הסכמה בין המדינות הדמוקרטיות, שגם כך רואות עין בעין ברוב הדברים. כל זאת, בזמן שהקרב האמיתי הוא בכלל במקום אחר – בין המדינות הדמוקרטיות לבין רוסיה וסין. ¹

רעב וקרוב, שרוסיה יכולה לייצא אליו בתנאים טובים ועם סיוע נמוך שמישהו בבייג'ינג יחפש להחליף אותה. האתגר המשמעותי ביותר עבור רוסיה במשולש הזה הוא הצורך להפוך תקליט ולהחליף את הגישה הפטרונית משהו כלפי סין מעידן המלחמה הקרה, לגישה של שותפה שוות זכויות. סין מצידה נמצאת במעבר מההתעצמות השקטה שלה אל עידן אסרטיבי יותר במדיניות החוץ שלה. רמז לדברים ניתן למצוא בפעולות החד צדדיות שהיא מאיימת לנקוט בים סין הדרומי, ובהכרזת נשיאה ש' ג'ינפינג כי "הביטחון באסיה צריך להישמר בידי אסיאתיים" – רמז עבה לבחישה האמריקאית באזור.

התוכנית האחרונה של אובמה?

בזמן שפוטין מניע מהלכים דרמטיים וסין מסכלת אפשרות אמריקאית לברית כלל-אזורית נגד סין, בווינגטון נערך הנשיא ברק אובמה לשנתיים וחצי האחרונות שלו בתפקיד. מי שנתפס אצל הרפובליקאים וגם מחוץ לארה"ב כנשיא חלש שלא משתמש מספיק בעוצמתה של ארה"ב לפתור סכסוכים, עומד בפני ההזדמנות האחרונה להניע שינוי כלשהו. זאת, כשמעבר לפינה נמצאות בחירות האמצע, שבהן עשויים הדמוקרטים לאבד את הרוב הסנאט.

בשעה שפוטין ביקר בסין, התייצב אובמה לנאום "מכוונן" על מדיניות החוץ שלו. מה שיצא היה לא יותר מכתב הגנה על המדיניות שנקט עד היום, בלי בשורה אמיתית להמשיך. אובמה טען שהוא בעד הסכמה רחבה של הקהילה הבינלאומית ונגד החלטות חד-צדדיות, בניגוד למדיניות הנשיא בוש הבן; "יש כאלו שממעיטים בחשיבות פעולות מולטילטרליות, שרואים בפעולה דרך מוסדות בינלאומיים סימן של חולשה. אני חושב שהם טועים... באוקראינה, גישה

פייץ, מודים וגופים מערביים אחרים. צעד כזה, שעשוי להגיע יחד עם נטישת הדולר כהלך החוקי לעסקאות בין שתי המדינות, הינו מהלך שסין מנסה לקדם כבר מספר שנים.

כל עוד היחסים בין ארה"ב לשאר הדמוקרטיות הליברליות תקינים, הדינמיקה של היחסים בציר ווינגטון-מוסקבה-בייג'ינג היא שתקבע במידה רבה את פני המערכת העולמית בשנים הקרובות. למגינת ליבם של האמריקאים, נראה כי קרב זה הוכרע לרעתם עוד לפני שהחל. האינטרס הסיני לשמור את רוסיה "בצד שלה" ברור לאור התחזיות על שיתוף פעולה כלל אזורי באסיה נגד סין, בהובלה אמריקאית. לטענת כמה מהחוקרים הבולטים בעולם בתחום היחב"ל, רק שיתוף פעולה כזה יאפשר ליצור איזון מול העוצמה הסינית המתגברת. רוסיה יכולה היתה להיות ה"אס" בשרוול מבהינת מדינות האזור, אבל לרוסים יש תכניות אחרות.

האינטרס הסיני לשמור את רוסיה "בצד שלה" ברור לאור התחזיות על שיתוף פעולה כלל אזורי באסיה נגד סין, בהובלה אמריקאית. לטענת כמה מהחוקרים הבולטים בעולם בתחום היחב"ל, רק שיתוף פעולה כזה יאפשר ליצור איזון מול העוצמה הסינית המתגברת

רוסיה מעדיפה את הברית עם סין ממספר טעמים: ראשית, במערב תופסים את צירופה של רוסיה לברית נגד סין כמהלך שחשוב גם למוסקבה, ולכן ייתנו אותו בויתורים רוסיים במזרח אירופה, מחיר שספק אם רוסיה תהיה מוכנה אי פעם לשלם. על מהלך הפוך – שבמערב יתפשרו לטובת רוסיה בנושא אוקראינה בתמורה לתמיכה רוסית מול סין – לא נראה שיש מישהו במערב שיחתום; שנית, בניגוד לתחרות העזה על השוקים במערב, המשק הסיני הוא שוק

400 מיליארד דולר ל-30 שנה. זהו השווי המוערך של העסקה שעליה חתמו רוסיה וסין במאי, שבמסגרתה יוזמו כ-38 מיליארד מ"ק גז טבעי בשנה לסין החל מ-2018. העסקה הזו התבשלה במשך כמעט עשור, עד לחתימה בביקורו של ולדימיר פוטין בסין. אלא שהמספרים המרשימים מספרים רק חלק מהסיפור. לעסקה בסדר בגודל כזה יש, מטבע הדברים, גם השלכות גיאופוליטיות. על רקע הסנקציות המערביות על רוסיה בשל התערבותה באוקראינה, ובמקביל לתמרון צבאי משותף לרוסיה וסין שנערך באותו זמן, ברור כי מדובר בהצהרת כוונות מצד שתי המעצמות.

מערבה מכאן והלאה

51 מיליארד דולר בהשקעות זרות ברחו מרוסיה ברבעון הראשון של 2014, כ-2.4% מהתוצר השנתי. למרות זאת, אם היה מישהו במערב שבנה על לחץ פנימי על פוטין

– הוא התברר. ברוסיה הסולדת מהמערב, כמו במדינות אוטוריטריות אחרות, התפיסה היא שאם במערב מפעילים עליך לחץ – כנראה שאתה עושה משהו נכון. כדצמבר 2013, עמדה התמיכה בפוטין על 61%, הנתון הנמוך ביותר מאז שנת 2000. בחודש שעבר, אחרי סיפוח חצי האי קרים והעסקה עם סין, זינקה התמיכה ל-83%. האינטרס המשותף של רוסיה וסין מקבל ביטוי גם ביוזמה משותפת להקמת סוכנות דירוג חדשה, במקום להסתמך על

אלון לוי ויובל בוסתן הם העורכים הראשיים של סיקור ממוקד, ירחון מקוון לחקר מגמות ביחסים בינלאומיים